

годування коропа і форелі різний. Короп – всеїдний, райдужна форель – хижа риба. До того ж райдужна форель ще дуже цінна, як посадочний матеріал для подальшого використання.

Виходячи із вищевикладеного при інтенсивному використанні 1 га дзеркальної площі дослідного ставка був одержаний додатковий прибуток, який склав 4329,93 грн. по коропу, рівень рентабельності цього ставка був 43,42% по коропу, що на 15,72 % більше ніж у контрольному ставку 27,7%. По форелі рентабельність рибництва підвищувалась на 191,52 % відповідно 219,22%, відносно контрольного ставка та додатково був одержаний прибуток 4372,24 грн це свідчить про високу ефективність сумісного вирощування коропа і райдужної форелі.

Список використаних джерел

1. Шерман І.М., Краснощек В.П. Пилипенко Ю.В. Рибництво. Київ: Урожай, 1992. 191 с.
2. Шерман І. М. Чижик А. К. Ставові рибництво: Учебное пособие. Київ: Вища школа, 1989. 187 с.
3. Галсун П. Т. Форелеве господарство. Київ: Урожай, 1975. 127 с.

УДК 636.1:612.8

ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ КОНЕЙ

Левченко В., молодший бакалавр 1 курсу

Косенко С.Ю., кандидат с.-г. наук, доцент, kosenkosu@ukr.net

Ясько В.М., кандидат с.-г. наук, доцент, valentinayasko2207@gmail.com

Одеський державний аграрний університет

Досліджували особливості поведінки коней табунного утримання. З'ясовано, що коні є соціальними тваринами, які гостро потребують спілкування. За сімейної організації товариства у диких та домашніх коней однієї породи або одного типу в нормі існує ієрархія за статтю. Взаємовідносини між тваринами однієї соціальної групи можуть бути або агресивними (антогоністичними), або миролюбними (афіліативними).

Ключові слова: коні, табун, соціальна поведінка, ієрархія, домінування.

Вступ. Серед ссавців немає тварин, які вели б абсолютно одиночний спосіб життя. Хоч один раз, але вони зустрічаються з представниками свого ж виду, принаймні, для того, щоб залишити потомство [3]. У значного кількості видів ссавців особини живуть групами. Це стосується, в першу чергу, диких тварин, зокрема коней, які мешкають у природних умовах. Але і свійські коні в умовах кінних заводів та племінних господарств, які займаються їх розведенням, також утримуються групами: молодняк, жеребні та підсисні кобили [2]. У таких умовах виникають певні соціальні відносини, в яких будується певна ієрархія та діють чітко визначені правила співіснування [1, 4].

Метою роботи було вивчення особливостей поведінки коней у природних умовах та в умовах стаєнно-табунного утримання.

Матеріали і методика досліджень. Під час роботи використовували матеріали ретроспективних досліджень літературних джерел щодо етологічних особливостей коней. Об'єктом досліджень були тварини, які утримуються в табунах у племінних господарствах та дикі коні, які мешкають у природних умовах.

Результати досліджень. В соціальній поведінці тварин існують дві типи взаємовідносин: агресивні (антогоністичні) та миролюбні (афіліативні). Потреба коней у певних суспільних відносинах є настільки сильною, що вони часом не беруть до уваги значних відмінностей у розмірах тварин, їх породи, віку та статі, а в екстремальних випадках - навіть видових відмінностей. В умовах табунного утримання одним з проявів афіліативної

поведінки є створення союзів, в яких партнери здійснюють соціальний догляд за шкірою, тобто покусують один одного ділянки тіла, які їм складно дістати. Для соціального догляду за шкірою тварини роблять паузи під час випасання та в напівдрімоті, що тривають від кількох хвилин до півгодини. Тварини, які шукають контакту, йдуть навскіс одна до одної і показують особливим виразом морди («міміка під час чищення») свої наміри, які можуть бути прийняті партнером з такою ж мімікою або відхилені. Якщо тварини дійшли згоди, вони починають з гриви та боків шиї або ділянки холки, простягаючи шкіру між зубами. Але незважаючи на взаємний догляд за шкірою і дружні стосунки, що виникають зазвичай навіть у співтоваристві двох коней, в табуні дуже швидко формується ієрархія, коли одна тварина підпорядкована іншій. Табун коней на пасовищі залишається мирною спільнотою, доки ієрархічні відносини між його членами чітко встановлені.

За сімейної організації товариства у диких та домашніх коней однієї породи або одного типу в нормі існує ієрархія за статтю. Жеребці стоять вище меринів, потім кобили, що домінують в залежності від розміру, ваги та віку. Старші мають переваги перед молодими. Перевага одного коня над іншими виявляється у тому, що він може безкарно загрожувати іншим, займати найкраще місце біля годівниці та першим вибирає місце для сну.

Лошата за природного утримання не відокремлюються від матерів у віці чотирьох-шести місяців, як у племінних господарствах, їх тісний контакт з матір'ю переривається лише після народження нового потомства, і рангозалежна поведінка кобили досить довго впливає на їхню власну поведінку.

Жеребці в природних групах непарнокопитних займають в ієрархії найвище становище. Жеребцю всі беззастережно підкоряються, і однієї його появи достатньо для відновлення миру між кобилами, які з'ясовують стосунки. В той же час жеребець постійно прагне збільшувати і ревностно захищати від інших жеребців навколишній гарем кобил.

Природні табун коней ніколи не являють собою однорідні утворення, вони поділяються залежно від величини на малу чи досить велику кількість маленьких сімейств. У коней, які мешкають в природних умовах, існують декілька типів груп: гаремні, холостяцькі та змішані.

Холостяцькі групи – це жеребці різні за віком, які ще не мають власних кобил, власного гарему, або що за будь-якими причинами його загубили, не змогли впоратися з його управлінням. Склад змішаних груп може бути досить різноманітним, наприклад декілька холостяків об'єднуються з однією кобилою, яка може бути з лошам, або без нього чи два жеребця в гаремі виконують різні функції. Такі групи утворюються дуже рідко: на це може впливати щільність тварин в одній популяції, оскільки таким чином популяція регулює свою чисельність.

Нові сім'ї формуються в основному з молодих кобил, за якими старі жеребці наглядали набагато менше, ніж за своїм подружжям, з якими їх пов'язували багаторічні стосунки.

У більшості жеребців непарнокопитних немає чітко обмеженого ареалу, який би вони люто захищали б від суперників свого ж виду. Суворих претензій на певну територію у них також немає, оскільки більшість, незважаючи на прихильність до певного місця та умов навколишнього середовища змушені здійснювати тривалі міграції як протягом дня, так і року. Жеребці зі своїми сімействами (гаремами), здійснюють спільні міграції, використовують одні і ті ж джерела питної води, або випасаються разом на великій площі. У виняткових випадках можуть діяти спільно, наприклад, разом тікати, виступати проти ворога або звернути суперника до втечі.

Провідна кобила в ієрархії стоїть безпосередньо за жеребцем, вона найвища за рангом в сімейному співтоваристві і встановлює напрямок руху групи. Якщо в табуні немає жеребця, то одна досить високорангова агресивна кобила виконує функцію жеребця.

У більшості непарнокопитних яскраво виражена територіальна поведінка в процесі їх історичного розвитку поступово редукувалася за непотрібністю, тому коні, які щодня

долають значні площі, слідуєчи одна за одною групами, загалом не мітять і не захищають чітко позначені ділянки.

Дорослі тварини зазвичай все своє життя проводять разом, і з сімейної спільноти виключають тільки молодих тварин. Зв'язок між окремими членами спільноти настільки тісний, що кожна нова тварина, яка потрапляє в цю спільноту, по кілька днів, а іноді й тижнів не сприймається іншими членами. Приєднання до табуна остаточно відбувається тільки після втручання жеребця. Тому за відсутності голови сімейства, чужому жеребцеві зовсім не так просто увести одну або кілька кобил, які за ним не йдуть чи навіть лягають його.

У молодих кобил у віці 1,5 року відбувається перша тічка, яка триває незвичайно довго та проявляється характерною позою, яка сигналізує про її стан усім, хто пасеться поблизу: молодим жеребцям та головам сімейств, у яких мало кобил, внаслідок чого у цієї кобили відразу з'являється безліч шанувальників.

Домінантний жеребець захищає своїх дочок, часом йому доводиться часто протягом тічки що триває до тижня, відбиватися від цілеспрямованих спроб претендентів. Якщо ж викрадення вдається, боротьба триває між жеребцями, доки кобила після кількох тічок не приєднається до знову виниклого чи вже існуючого співтовариства. За рахунок того, що вдається відбити молоду кобилу від табуна, у природі запобігається близькоспоріднене схрещування, проте спарювання батька з дочкою все ж таки може зустрічатися. Інстинктивного запобігання близькоспорідненого схрещування у коней немає.

Для коней агресивна поведінка включає витіснення однієї особи іншою (може відбуватися без вираженої або з мінімально вираженою загрозою), загрози укусу або укусу, переслідування (зазвичай з загрозою укусу або з укусом), відштовхування корпусом, штовхання крупами, загрози ударів і удари передніми або задніми кінцівками. Нерідко цей комплекс укусів, ударів, штовхань може перейти у бійку. Найчастіше агресію можуть проявляти жеребці по відношенню один до одного, але і серед кобил це явище зустрічається достатньо часто. Характерними мікрореакціями при агресії є притиснуті вуха, доповнені відтягнутими вниз кутами рота. У природних умовах коні досить рідко відразу переходять до інтенсивної агресії, частіше спочатку йдуть загрози. А якщо особи знайомі один з одним та ієрархію встановлено, то з'ясування відносин із застосуванням вираженої агресії виявляються зайвими.

Значно частіше коні виявляють миролюбні стосунки одне до одного. Їх спектр досить великий, частина з них виконують ще й функцію підтримання комфорту: обнюхування, облизування та потирання, поза «голова на холці/спині», взаємні обмахування хвостом, взаємне чищення шкіри (аллогрумінг) (рис. 1), запрошення до гри та власне гри з партнером.

Рис. 1. Аллогрумінг коней - прояв афіліативної реакції поведінки

За кількістю спрямованих та отриманих агресивних і миролюбних реакцій кожної особини в соціальній групі можна судити про її ієрархічний ранг. Високорангова особина може спрямовувати багато агресії на підлеглих, але практично не отримувати такі ж реакції від них. При цьому миролюбні взаємодії можуть розподілятися зворотним чином: так низькорангові тварини знижують або дезактивують агресію домінантів.

Висновки. Коні є соціальними тваринами, які гостро потребують спілкування. У більшості свійських коней, які утримуються у стайнях, не розвивається повноцінна адекватна соціальна поведінка. За сімейної організації товариства у диких та домашніх коней однієї породи або одного типу в нормі існує ієрархія за статтю. Взаємовідносини між тваринами однієї соціальної групи можуть бути або агресивними (антогоністичними), або миролюбними (афіліативними).

Список використаних джерел

1. Гончаренко Л.В., Шевченко М.С. Особливості поведінки коня та безпека проведення експериментальних досліджень. *Науково-технічний бюлетень ІТ НААН*. 2014. № 111. С. 175-181.
2. Поведение лошади. URL: <http://www.nashdom.kz/363.html> та <http://www.nashdom.kz/357.html> [дата звернення 7.11.2022].
3. Севериновська О.В., Пахомов О.Є., Рибальченко В.К. Етологія (основи поведінки тварин): підручник для вищих навчальних закладів. Дніпро : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2010. С. 82-137.
4. Страх перед конем. URL: <https://agrostory.com/ua/info-centre/zivotnovodstvo/strakh-pered-loshadyu/> [дата звернення 9.11.2022].

УДК 636.4.082.2./31

ПОКАЗНИКИ ПОВЕДІНКИ КНУРІВ-ПЛІДНИКІВ РІЗНИХ ПОРІД

Лихач А. В., доктор с.-г. наук, професор, avlykhach@nubip.edu.ua
Дещенко О.С., здобувач третього рівня освіти PhD, 2 рік навча, deschenkoalexandr@gmail.com

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Знання породних особливостей показників поведінки кнурів-плідників дозволить встановити її зв'язок із спермопродуктивністю тварин, на що і покликані наші дослідження у майбутній перспективі.

Ключові слова: кнури-плідники, поведінка, велика біла порода, ландрас.

Актуальність дослідження. При веденні галузі свинарства на промисловій основі варто використовувати знання з етології свиней, оскільки вони включають елементи різних типів поведінкової активності та дозволяють прогнозувати їх майбутню продуктивність [1-5]. У зв'язку з цим, для підвищення ефективності ведення галузі свинарства необхідно комплексно підходити до рішення цього питання: слід використовувати високопродуктивні породи, типи свиней в системах промислового схрещування, ресурсозберігаючі системи утримання, правильно організувати кормову базу для свиней. Однак, не менш важливою складовою у вирішенні підвищення ефективності ведення галузі свинарства є всебічне вивчення етологічних особливостей різних порід та виробничих груп свиней, оскільки знання етологічних особливостей свиней дозволяє зрозуміти та прогнозувати функціональний прояв тварин та підвищити їх продуктивність в умовах промислової технології.